

SKÚSENOSTI Z DESAŤROČNÉHO ČLENSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V EURÓPSKEJ MENOVEJ ÚNII

Ing. Soňa **JIRÁSKOVÁ**, PhD.

ÚVOD

V svetovom hospodárstve existujú rôzne formy medzinárodných ekonomických vzťahov spojených s pohybom výsledkov výroby (tovarov, služieb) i s pohybom výrobných faktorov (kapitálu a pracovných síl). Tieto vzťahy musia byť určitým spôsobom sprostredkované, usmerňované a bilancované. Podstatnú úlohu v realizácii týchto vzťahov zohrávajú **meny a financie**. Základným prvkom menových systémov (národných a medzinárodných) sú **peniaze**.

Menová alebo **peňažná sústava** je spôsob vydávania a obehu peňazí platný v určitej krajine, ktorý je upravený zákonodarstvom. Historicky je možné rozlišovať tri najdôležitejšie druhy menových sústav ¹⁾:

1. kovové, čiže metalické menové sústavy,
2. úverové menové sústavy (obeh zameniteľných bankoviek),
3. papierové menové sústavy (obeh papierových peňazí).

Menové vzťahy vznikli pôvodne v rámci národných krajín (v historickom kontexte prípadne ešte skôr v rámci určitých regiónov) spolu s rozvojom ich národných alebo lokálnych mien. Postupne, s utváraním svetovej ekonomiky, sa tieto vzťahy prepojili do relatívne uzatvoreného celku – vznikol **medzinárodný menový systém** ako súbor väzieb medzi menami a čiastkovými menovými systémami jednotlivých územných jednotiek. Súbežne s týmto procesom sa sformoval **medzinárodný finančný systém**, ktorý je možné charakterizovať ako súbor vzťahov, ktoré vznikajú pri medzinárodných hospodárskych, zároveň tiež politických, kultúrnych a iných vzťahoch, kedy dochádza k pohybu peňažných prostriedkov medzi krajinami. Medzinárodný finančný systém je širší pojem pre označenie peňažných, platobných, úverových a kapitálových vzťahov v medzinárodnom meradle. ²⁾

Hlavnou funkciou medzinárodného menového systému je sprostredkovanie platieb medzi jednotlivými ekonomickými subjektami a vytváranie priaznivých podmienok pre rozvoj medzinárodných ekonomických vzťahov.

Medzinárodný menový systém sa postupne menil, i v súčasnosti sa neustále vyvíja v dôsledku zmien tovarovej výroby a stále rastúceho počtu ekonomických subjektov. Svetová ekonomika od deväťdesiatych rokov minulého storočia radikálne mení svoj charakter, a to vo všetkých svojich segmentoch – prvkoch, vzťahoch i mechanizmoch. Všetky tieto zmeny si vynucujú vytváranie adekvátnych foriem peňazí a menových vzťahov v národnom i medzinárodnom meradle. ³⁾

1) PETRENKA, J. - SOBEK, O.: Financie a mena.

2) NEUMAN, P. - ŽAMBERSKÝ, P. - JIRÁNKOVÁ, M.: Mezinárodní ekonomie.

3) KUNEŠOVÁ, H. - CIHELKOVÁ, E. a kol.: Světová ekonomika.

V súvislosti s globalizáciou ekonomiky je dôležité sledovať ako hospodárstvo konkrétneho štátu ovplyvňuje členstvo v určitých hospodárskych, prípadne menových spoločenstvách.

Cieľom tohto príspevku je teoretické vymedzenie podstaty peňazí, meny, menových sústav, hospodárskej a menovej únie, poukázanie na snahy Slovenskej republiky o vstup do Európskej únie a prijatie spoločnej meny euro, zároveň prezentovanie a zhodnotenie skúseností z desaťročného členstva Slovenskej republiky v Európskej menovej únii.

1 TEORETICKÉ VYMEDZENIE PROBLEMATIKY – PODSTATA A FUNKCIE PEŇAZÍ V NÁRODNEJ A SVETOVEJ EKONOMIKE

Peniaze sú späté s históriou ľudstva. Vznikli ako výsledok rozvoja výroby, delby práce a výmeny tovaru, a to najmä za účelom sprostredkovania tovarov. Obchod, v ktorom sa vymieňa tovar za tovar sa označuje pojmom bártrový obchod. Peniaze možno považovať za špecifický tovar, ktorý je všeobecne akceptovaný ako prostriedok výmeny všetkých ostatných tovarov a služieb. V staroveku ako všeobecný ekvivalent výmeny tovarov vystupovali tzv. **tovarové peniaze** – dobytok, kožušiny, soľ a iné. Na území Slovenska túto úlohu plnilo najmä plátno, od čoho vzniklo aj sloveso „platiť“.

Tovarové peniaze boli neskôr nahrádzané prevažne **drahými kovmi** (zlatom, striebrom), a to z dôvodu dlhšej trvácnosti, ľahšej manipulácie, či deliteľnosti. Hodnota peňazí bola založená na hodnote kovu, z ktorého boli razené. Zlaté peniaze predstavovali **plnohodnotné peniaze**. Ich nedostatkami však bolo opotrebenie v obehu, falšovanie, či vysoká hmotnosť. Zlato vo funkcii peňazí postupne nahradili **neplnohodnotné mince** a **papierové peniaze**, ktoré sú spojené s nástupom kapitalizmu a s rozvojom úverových vzťahov. Do obehu ich dával štát, ktorý zákonom určoval ich nominálnu hodnotu. Výhody papierových peňazí v porovnaní s plnohodnotnými peniazmi spočívajú v tom, že sú ľahšie prenosné, lacnejšie vyrobiteľné, rozmnožiteľné a nahraditeľné.

V súčasnosti uskutočňuje emisiu peňazí spravidla centrálna banka daného štátu, v ktorom majú peniaze slúžiť ako platobný prostriedok. Centrálna banka zároveň prostredníctvom rozličných nástrojov ovplyvňuje množstvo peňazí v obehu.

Formy peňazí sú nasledovné ⁴⁾:

- a) kovové mince,
- b) papierové peniaze – bankovky, príp. štátovky,
- c) bankové (depozitné) peniaze – vklady bez výpovednej lehoty,
- d) kvázipeniaze – prostriedky s nižším, ale stále relatívne vysokým stupňom likvidity:
 - termínované vklady,
 - likvidné cenné papiere.

4) KOVALČÍKOVÁ, Z. - SVOROŇ, L. - STREŇK, R.: Základy finančnej gramotnosti.

POZNÁMKY

Peniaze plnia v hospodárstve niekoľko základných funkcií, ktoré tvoria významnú oporu rozvoja trhovej ekonomiky. Peniaze možno vnímať ako ²⁾:

- **prostriedok výmeny:** peniaze umožňujú výmenu tovarov a služieb, sú využívané na platenie za nákup tovarov a služieb;
- **zúčtovacia jednotka:** peniaze vyjadrujú cenu vymieňaných tovarov, služieb, ale i pohľadávok, aktív a pod.;
- **uchovávateľ hodnôt (tezaurácia):** peniaze ako forma majetku – peniaze umožňujú prenášať hodnotu do budúcnosti, udržiavať kúpnu silu v čase (napr. medzi príjmom peňazí a ich výdavkom/spotrebou). Túto funkciu môžu plniť iba plnohodnotné peniaze, prípadne iné aktíva, ktoré nie sú znehodnocované infláciou.
- **svetové peniaze:** všetky predchádzajúce funkcie môžu peniaze na určitom stupni vývoja a za určitých okolností plniť i v medzinárodnom prostredí. Stávajú sa tak svetovými peniazmi a prispievajú k formovaniu medzinárodného menového systému.

Vincúr a kol. ⁵⁾ k základným funkciám peňazí zaraďuje aj funkciu peňazí byť verejným statkom.

Peniaze v hospodárstve umožňujú delbu a realizáciu produkcie, zároveň nevyhnutne ľudí vzájomne spájajú. V modernej ekonomike sa peniazmi stávajú nielen hotovostné prostriedky (mince, bankovky), ale aj **bezhotovostné peniaze** (vklady na účtoch, šeky, cenné papiere apod.).

V súčasnosti je možné definovať **peniaze** ako **akékoľvek aktívum všeobecne prijímané k platbám za tovary, služby, či úhrade dlhu**.

Podľa toho, aké formy peňazí sa využívali na zabezpečenie vzťahov v hospodárstve, možno hovoriť o jednotlivých druhoch **menových sústav**. Ako už bolo uvedené, peniaze mali spočiatku podobu mincí z drahých kovov. Historicky sa teda hovorí o čistom zlatom štandarde, kedy meny boli pevne viazané na zlato. Neskôr (po 1. svetovej vojne) sa začal uplatňovať tzv. modifikovaný zlatý štandard, ktorý bol nahradený zlatým dolárovým štandardom (Brettonwoodsky menový systém). Dolárový štandard (Kingstonský/jamajský menový systém) ukončil väzbu mien na zlato a zaviedol systém tzv. plávajúcich kurzov hlavných mien. ²⁾

2 MONETÁRNA A MENOVÁ POLITIKA AKO SÚČASTI HOSPODÁRSKEJ POLITIKY VLÁDY

Súčasťou hospodárskej politiky vlády je aj monetárna (peňažná) politika. **Peňažná politika** je významným nástrojom hospodárskej politiky, ktorá výkon a realizáciu peňažnej politiky zveruje nezávislému peňažnému subjektu. Týmto subjektom je centrálna (emisná) banka ⁶⁾ s úlohou všestranne ovplyvňovať a regulovať zmeny agregátneho dopytu a agregátnej ponuky peňazí tak, aby sa dosiahli ciele

5) VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika.

6) V prípade Slovenskej republiky je to Národná banka Slovenska.

hospodárskej politiky. ⁷⁾ Manévrovanie s peňažnými veličinami pôsobí na výkonnosť celého ekonomického systému. Peňažnými procesmi a vzájomnými vzťahmi sa intenzívne ovplyvňuje rozhodovanie nielen ekonomických subjektov, ale aj obyvateľstva, čím sa následne ovplyvňuje celý produkčný potenciál ekonomiky. Peniaze tak majú dlhodobý vplyv na vývoj celého komplexu makroekonomických a mikroekonomických súvislostí. ⁵⁾

Monetárna politika sa pod vplyvom významných zmien vo vonkajších ekonomických a menových vzťahov v posledných rokoch pretransformovala do obsahu pojmu menová politika. **Menovou politikou** rozumieme sústavu menových a peňažných procesov, vzťahov, nástrojov a inštitúcií, ktorými sa zabezpečuje fungovanie ekonomického systému v súlade s cieľmi hospodárskej politiky. ⁵⁾

Kým monetárna (peňažná) politika sa zameriava predovšetkým dovnútra štátu (množstvo a cena peňazí na domácom trhu), menová politika je orientovaná aj na medzinárodné ekonomické vzťahy (cena peňazí na svetovom trhu, snaha o zabezpečenie stability domácej meny vo vzťahu k menám zahraničným). Ak je cieľom riadenie menového kurzu ⁸⁾ (t. j. vzťah domácej meny k zahraničnej mene), hovoríme o vonkajšej menovej politike štátu. Monetárna a menová politika sa navzájom prelínajú, podmieňujú a ovplyvňujú. Cieľom menovej politiky je podpora ekonomického rastu pri dôslednej antiinflačnej politike a udržaní stabilného výmenného kurzu.

Menová politika je jedným z najdôležitejších nástrojov v ekonomike. Väčšina ekonómov považuje za optimálne, keď ju realizuje centrálna banka alebo podobná nezávislá inštitúcia. Menovú politiku v Slovenskej republike zabezpečuje **Národná banka Slovenska** (ďalej len „NBS“), ktorá je od 1. septembra 2009 súčasťou Eurosystemu. ⁹⁾ Pri výkone menovej politiky NBS postupuje podľa pravidiel eurosystému, to znamená že koná v súlade s usmerneniami a pokynmi Európskej centrálnej banky. V spolupráci s Európskou centrálnou bankou a ostatnými centrálnymi bankami krajín eurozóny má za prvotný cieľ udržiavať cenovú stabilitu v eurozóne. Zabezpečovanie cenovej stability je najdôležitejší spôsob, akým môže menová politika podporovať vytváranie priaznivého ekonomického prostredia a zabezpečovanie plnej zamestnanosti. V súvislosti s plnením hlavnej úlohy publikuje NBS analýzy o vývoji ekonomík eurozóny i globálnej ekonomiky ako aj analýzy, predikcie a komentáre o vývoji ekonomiky SR.

3 EURÓPSKY MENOVÝ SYSTÉM

Európsky menový systém možno považovať za subsystém medzinárodného menového usporiadania, ktorý vznikol ako výsledok celkového pohybu európskeho integračného procesu.

7) Hospodárska politika ako praktická činnosť vlády je zameraná na stimulovanie rastu HDP, podporu žiadúcej zamestnanosti, zabezpečenie cenovej stability, rovnováhu alebo vyrovnanosť platobnej bilancie a zabezpečenie stability menového kurzu.

8) Menový kurz je cena, za ktorú je jedna mena vyjadrená alebo vymenená v inej mene.

9) Vzhľadom na to, že nie všetky členské štáty Európskej únie vstúpili aj do Európskej menovej únie, zaviedol sa odlišný pojem „Eurosystem“. Tvorí ho Európska centrálna banka a 19 národných centrálnych bánk krajín, ktoré prijali euro. Národná banka Slovenska sa stala súčasťou Eurosystemu 1. januára 2009 vstupom Slovenskej republiky do eurozóny.

POZNÁMKY

Snahy o vytvorenie „Spojených štátov európskych“ na základe hospodárskej spolupráce vznikli už tesne po 2. svetovej vojne. V roku 1948 bola založená Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu¹⁰⁾ (Organization for European Economic Cooperation – OEEC), ktorá umožnila pokrok v európskej integrácii najmä odstraňovaním vnútorných prekážok európskeho obchodu a zlepšením vnútorného európskeho systému platieb založením Európskej platobnej únie (ďalej len „EPÚ“) v roku 1950. Činnosť obidvoch týchto organizácií výrazne prispela k liberalizácii obchodu, ktorá podporila expanziu medzinárodného obchodu a rýchly rast príjmov členských krajín. Pozitívnym bol aj rast exportu a hrubého domáceho produktu (ďalej len „HDP“).¹¹⁾

V tomto období bolo s pomocou Banky pre medzinárodné platby zabezpečované zúčtovanie prebytkov a deficitov obchodných bilancií doplnené systémom poskytovania úverov na vyrovnávanie salda platobnej bilancie. Činnosť EPÚ skončila v roku 1958 zavedením vonkajšej zameniteľnosti väčšiny západoeurópskych mien. Aj keď otázky menovej spolupráce neboli v dobe vzniku Európskeho hospodárskeho spoločenstva (ďalej len „EHS“) v roku 1957 priamo riešené, predpokladala sa určitá miera koordinácie menovej politiky, no iba ako predpoklad dosiahnutia hlavného cieľa – vybudovanie spoločného trhu. Na nutnosť užšej koordinácie menovej politiky v rámci EHS upozorňovala Komisia EHS už v roku 1962.

Západoeurópske krajiny sa pokúšali v reakcii na trvajúce kurzové výkyvy vytvoriť vlastný menový blok už na konci sedemdesiatych rokov. **Európsky menový systém** (European monetary system, ďalej len „EMS“) začal fungovať v roku 1979. Účastníkmi tohto systému sa stali všetky členské štáty Európskeho spoločenstva a vtedy ešte nečlenské krajiny Švédsko, Fínsko a Nórsko. Základom tohto systému sa stala **Európska menová jednotka** (European Currency Unit, ďalej len „ECU“), ktorá slúžila nielen na oficiálne platby (transakcie medzi národnými bankami, poskytovanie úverov), ale aj na súkromné transakcie (napr. ako základná mena pri kreditných kartách). Aj napriek tomu, že nemala fyzickú podobu, plnila v svojej dobe rozsiahle kurzové, úverové i zúčtovacie funkcie. Jednotlivé štáty v nej vyjadrovali svoje platby a pohľadávky. V ECU bol tiež zostavovaný spoločný rozpočet Európskeho spoločenstva. Toto rozšírenie používania ECU výrazným spôsobom pomohlo neskoršiemu zavedeniu jednotnej európskej meny **Euro**.²⁾

4 EURÓPSKA MENOVÁ ÚNIA

Po úspechu Európskeho menového systému bol v Európe záujem o ďalšiu liberalizáciu kapitálových zdrojov.

Vyvrcholením medzinárodných integračných procesov je tzv. **ekonomická a politická integrácia**, t. j. integrácia, kedy jednotlivé, pôvodne samostatné národné ekonomiky a štáty splynú do nového nadnárodného celku, ktorý je riadený z jedného ekonomického a politického centra. Dosiahnutiu tejto vrcholnej fázy však

10) Organizácia pre hospodársku spoluprácu (OEEC) sa neskôr transformovala na Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD).

11) MEDVEĎ, J. - NEMEC, J. a kol: Verejné financie.

predchádza celý rad medzistupňov, počínajúc vytváraním oblasti voľného obchodu, colnej únie až po hospodársku a menovú úniu.

Hospodárska únia je definovaná ako jediný, zjednotený trh, v ktorom sa môžu voľne pohybovať ľudia, tovar, služby a kapitál, so spoločnou politikou súťaže, štruktúrnou a regionálnou politikou a s koordinovanou makroekonomickou politikou, ktorá obsahuje záväzné pravidlá rozpočtových politík jednotlivých štátov. Za vyvrcholenie integračných procesov je považovaná menová a politická únia.¹²⁾

Menová únia je forma ekonomickej integrácie dvoch alebo viacerých štátov s voľným pohybom tovaru, služieb, kapitálu a pracovných síl, ktorej vyvrcholením je nahradenie národných mien jednou spoločnou menou s pôsobnosťou na celom teritóriu a plné prenesenie národnej suverenity členských krajín na nadnárodnú úroveň.³⁾

V roku 1988 vytvorila Európska rada v Hannoveri Výbor pre výskum Hospodárskej a menovej únie, ktorý viedol Jacques Delors, vtedajší predseda Európskej komisie. V správe výboru predloženej v roku 1989 sa navrhovali konkrétne opatrenia na zavedenie Hospodárskej a menovej únie v troch etapách. Zdôrazňovala sa v nej predovšetkým potreba lepšej koordinácie hospodárskych politík, pravidiel zahŕňajúcich deficit národných rozpočtov, ako aj novej, úplne nezávislej inštitúcie, ktorá by bola zodpovedná za menovú politiku únie, a to Európskej centrálnej banky (ďalej len „ECB“). Správa Jacquesa Delorsa navrhla úplnú liberalizáciu pohybov kapitálu, úplnú a neodvolateľnú konvertibilitu národných mien, odstránenie fluktučných pásiem a neodvolateľné fixovanie výmenných kurzov. Ako kľúčové prvky tohto nového systému sa mali stať jednotná mena a hospodárska a menová únia.

Prelomovým dokumentom sa stala Maastrichtská zmluva (podpísaná v roku 1992), na základe ktorej vznikla **Európska únia** (ďalej len „EÚ“) a v troch etapách sa mala vytvoriť **Hospodárska a menová únia**. Maastrichtská zmluva stanovila zavedenie jednotnej meny euro od 1. januára 1999, pričom sa stanovil kurz eura k ECU v pomere 1:1.

Prvá etapa prebehla od 1. júla 1990 do 31. decembra 1993 a znamenala voľný pohyb kapitálu medzi členskými štátmi.

Druhá etapa trvala od 1. januára 1994 do 31. decembra 1998. Je charakteristická konvergenciou hospodárskych politík členských štátov a posilňovaním spolupráce medzi národnými centrálnymi bankami členských štátov. Koordinácia menových politík získala inštitucionalizovanú podobu založením **Európskeho menového inštitútu** (ďalej len „EMI“), ktorého úlohou bolo posilniť spoluprácu medzi národnými centrálnymi bankami a uskutočniť potrebné prípravy na zavedenie jednotnej meny. Národné centrálné banky mali v tejto fáze získať nezávislosť.

Tretia etapa začala 1. januára 1999 a trvá doteraz. Ide o postupné zavedenie eura ako jednotnej meny členských štátov a vykonávanie spoločnej menovej politiky pod vedením ECB. Prechod na tretiu etapu bol podmienený dosiahnutím vysokej miery udržateľnej konvergenencie, ktorá sa meria na základe niekoľkých konvergenčných kritérií stanovených v zmluvách.

12) FRIANOVÁ, V.: Európska menová únia.

POZNÁMKY

Tabuľka 1: Konvergenčné kritériá pre vstup krajín do Európskej menovej únie ¹³⁾

Inflácia (cenová stabilita) ¹⁾	Miera inflácie môže prevyšovať úroveň troch krajín EÚ s najnižšou infláciou najviac o 1,5 percentuálnych bodov.
Stabilita dlhodobých nominálnych úrokových mier	Dlhodobá úroková miera môže byť maximálne o 2 percentuálne body vyššia, než je táto miera v troch štátoch EÚ s najlepšimi výsledkami v oblasti cenovej stability.
Členstvo v Európskom menovom systéme	Menový kurz musí byť posledné dva roky pred vstupom súčasťou menového mechanizmu ERM II a nesmie sa nadmerne vychyľovať zo stanoveného pásma.
Deficit verejných rozpočtov	Deficit štátneho rozpočtu smie dosahovať najviac 3 % HDP. Ak túto hladinu mierne prevyšuje, musí sa znižovať.
Verejný dlh	Veľkosť verejného dlhu smie dosiahnuť najviac 60 % HDP. Ak je dlh vyšší, musí sa postupne tomuto limitu približovať.

Všetky členské štáty EÚ sa v podstate musia zapojiť do tejto konečnej etapy, a teda prijať euro (článok 119 Zmluvy o fungovaní EÚ). Vyplýva to z faktu, že s jednotnou menou môže existovať iba jednotná úroková sadzba, jednotný menový kurz voči zvyšku sveta, a preto aj jednotná menová politika. ¹³⁾

Niektoré členské štáty však ani v súčasnosti nespĺňajú konvergenčné kritériá. Tieto štáty môžu preto uplatňovať dočasnú výnimku dovedy, kým nebudú schopné zapojiť sa do tretej fázy Hospodárskej a menovej únie. Okrem toho, Spojené kráľovstvo ¹⁴⁾ a Dánsko oznámili, že sa neplánujú zúčastniť na tretej fáze, a teda ani prijať euro (doložka opt-out). V súčasnosti sa na tretej etape Hospodárskej a menovej únie zúčastňuje a jednotnú menu euro používa 19 ¹⁵⁾ z 28 členských štátov EÚ.

Tabuľka 2: Štáty Európskej únie a ich členstvo v eurozóne

Členské štáty eurozóny	Rakúsko, Belgicko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Malta, Holandsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko
Členské štáty mimo eurozóny	Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Švédsko
Členské štáty s doložkou o neúčasti (opt-out)	Dánsko, Spojené kráľovstvo

(Zdroj: www.ec.europa.eu)

Všetky členské štáty EÚ sú teda súčasťou hospodárskej a menovej únie a svoje hospodárske politiky koordinujú s cieľom podporovať hospodárske ciele EÚ. Tie členské štáty, ktoré nahradili svoje národné meny jednotnou menou euro tvoria eurozónu.

13) BALDWIN, R. - WYPLOSZ, Ch.: Ekonomie evropské integrace.

14) Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska sa dokonca rozhodlo vystúpiť z EÚ.

15) Andorra, Monako, San Maríno a Vatikán prijali euro ako svoju národnú menu na základe osobitných menových dohôd s EÚ a môžu v rámci určitých obmedzení vydávať svoje vlastné euromince. Keďže však nie sú členskými štátmi EÚ, nie sú súčasťou eurozóny.

Hospodárska a menová únia je výsledkom postupnej hospodárskej integrácie v Európe, a preto nie je sama osebe cieľom. Riadenie Hospodárskej a menovej únie je určené na podporovanie udržateľného hospodárskeho rastu a vysokej zamestnanosti prostredníctvom primeranej tvorby hospodárskej a menovej politiky. K tomu patria tri hlavné hospodárske činnosti:

1. menová politika s cieľom dosiahnutia cenovej stability;
2. koordinovanie hospodárskych politík v členských štátoch;
3. zabezpečenie bezproblémového fungovania jednotného trhu.

Menová únia spolu s hospodárskou úniou predpokladajú finančnú pomoc vyspelejších ekonomík ekonomikám slabším, s cieľom posilňovať ekonomickú a sociálnu súdržnosť členských krajín. ¹²⁾

5 VÝHODY A NEVÝHODY SÚVISIACE S ČLENSTVOM ŠTÁTOV V EURÓPSKEJ MENOVEJ ÚNII

Zavedenie menovej únie, rovnako ako ostatných stupňov integrácie, prináša pre hospodárstvo daného štátu určité výhody i nevýhody. Medzi očakávané výhody možno zaradiť ³⁾:

- zlepšenie rozpočtovej disciplíny členských krajín menovej únie,
- zníženie miery inflácie,
- úsporu priamych transakčných nákladov ¹⁶⁾ súvisiacich s konverziou národných mien a zrýchlenie bankových prevodov,
- úsporu nepriamych transakčných nákladov (zjednodušenie účtovníctva, zmenšenie potreby držby valút v rôznych menách),
- zníženie kurzového rizika,
- väčšiu stabilitu na medzinárodných finančných trhoch,
- zníženie priemernej miery nezamestnanosti za predpokladu väčšej mobility pracovných síl,
- zníženie objemu nevyhnutných devízových rezerv.

Neuman, Žamborský, Jiráňková (2010) k uvedeným kladným efektom pridávajú:

- odstránenie kurzovej volatility – zvýšenie menovej stability, eliminácia kurzového rizika a nezladenosti kurzovej politiky v rámci Európskej únie;
- podpora vzájomného obchodu a efektívnosti alokácie kapitálu pri unifikácii kurzu meny, to znamená aj podpora rozvoja a stability spoločného trhu tovaru a kapitálu;

¹⁶⁾ Transakčné náklady sú náklady potrebné na to, aby sa uskutočnila ekonomická transakcia (obchod, výmena, dodávka tovaru či služieb, pôžička a pod.) Ide o čas a úsilie strávené vyhľadávaním a získavaním potrebných informácií a vyrokúvaním príslušnej transakcie/obchodnej dohody. Typický príklad predstavuje vznik transakčných nákladov pri obchodovaní so zahraničím v cudzej mene. Pred prijatím eura museli napríklad mnohé slovenské exportné firmy platiť navyše za výmenu mien v banke či za poistenie voči kurzovým výkyvom.

POZNÁMKY

- koniec nutných devízových intervencií v rámci vzťahov krajín EÚ, obmedzenie tlaku na devízové rezervy. Nárast podielu eura na svetových a národných devízových rezervách na úkor menej stabilných mien (napr. americký dolár);
- úspora administratívnych a informačných nákladov, nákladov na monitorovanie a riadenie kurzového rizika, bankových poplatkov pri transformácii národných mien zo strany podnikateľov, občanov a bánk atď.;
- posilnenie regionálnych väzieb v rámci ekonomického priestoru EÚ.

Cieľom je, aby sa upevňovala ekonomická a menová pozícia európskeho centra v súťaži s ostatnými centrami svetovej ekonomiky a vytvárala sa adekvátna protiváha dominancii amerického dolára.

Na druhej strane je dôležité vziať do úvahy i určité nevýhody. Ide predovšetkým o³⁾:

- stratu národnej menovej suverenity (členské štáty menovej únie nemajú možnosť realizovať samostatnú menovú politiku),
- stratu možnosti využívať menový kurz ako nástroj hospodárskej politiky,
- stratu možnosti regulovať ekonomiku pomocou úrokových sadzieb,
- stratu určitej autonómie v oblasti fiškálnej politiky,¹⁷⁾
- veľké finančné náklady spojené so zavádzaním spoločnej meny.

Vzhľadom na to, že sa úroveň hospodárstva v jednotlivých členských krajinách EÚ líši, spoločná mena a menová politika sa nemusia stať nástrojom zblížovania ekonomickej a životnej úrovne, ale v dôsledku tejto skutočnosti môže reálne hroziť, že sa regionálne ekonomické a sociálne rozdiely prehĺbia.

Negatívne dôsledky menovej únie sú spojené najmä s makroekonomickými javmi krajiny. Naopak, úžitky z menovej únie sa očakávajú práve na mikroekonomickej úrovni.

6 SKÚSENOSTI Z DESAŤROČNÉHO ČLENSTVA SR V EURÓPSKEJ MENOVEJ ÚNII

Slovensko sa zaviazalo prijať euro už pri vstupe do Európskej únie. Prvá veľká diskusia o výhodách a nevýhodách zavedenia eura na Slovensku prebehla v odborných kruhoch v rokoch 2002 až 2003, teda ešte pred vstupom Slovenska do Európskej únie. V roku 2003 pripravili NBS a Ministerstvo financií SR „Stratégiu prijatia eura v SR“, ktorá analyzovala ekonomické dôsledky vstupu do eurozóny. V tomto dokumente bolo uvedené, že: „*Slovenská republika by sa mala stať členom menovej únie čo najskôr, to znamená hneď po tom, keď slovenská ekonomika bude schopná udržateľným spôsobom spĺňať maastrichtské kritériá*“. Cieľový dátum bol stanovený na 1. januára 2009. Následne bol vypracovaný „**Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike**“, ktorý okrem podrobného rozpisu úloh na úspešné zvládnutie

17) Fiškálna politika je síce aj naďalej vykonávaná národnou vládou, ale členská krajina je povinná uplatňovať takú fiškálnu politiku, ktorá zaisť dodržiavanie fiškálnych konvergenčných kritérií (napr. výšku miery inflácie, úrokovú mieru, deficit štátneho rozpočtu a pod.).

technických otázok prechodu na euro obsahoval aj vymedzenie dôležitých charakteristík tohto procesu.

Základným právnym predpisom, ktorý určoval priebeh postupu pri zavedení meny euro v Slovenskej republike bol **Zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny eura v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov**, ktorý je verejnosti známy ako „Generálny zákon o zavedení eura v Slovenskej republike“. Doplnňujúcimi vyhláškami ku Generálnemu zákonu bola vyhláška č. 75/2008 Z. z., ktorou sa ustanovili pravidlá vykazovania, prepočtu a zaokrúhľovania peňažných súm v súvislosti s prechodom na menu euro na účely účtovníctva, daní a colných účelov a vyhláška č. 97/2008 Z. z. o podrobnostiach duálneho zobrazovania pre oblasť ochrany spotrebiteľov. **Konverzný kurz eura** voči korune bol 7. júla 2008 stanovený na 30,126 SKK. ¹⁸⁾

Slovenská republika pri vstupe do Európskej menovej únie plnila Maastrichtské kritériá tak, ako je to uvedené v tabuľke 3.

Tabuľka 3: Plnenie Maastrichtských kritérií v Slovenskej republike ¹⁹⁾

Kritérium	Referenčná hodnota	SR v marci 2008
Verejný deficit (% z HDP)	3,0	2,2
Verejný dlh (% z HDP)	60,0	29,4
Miera inflácie (%)	3,2	2,2
Stabilita dlhodobých úrokových sadzieb (%)	6,5	4,5
Stabilita výmenného kurzu	Dva roky pred hodnotením musí byť národná mena zapojená do mechanizmu výmenných kurzov (ERM II)	SR – Členstvo v ERM II od novembra 2005

Euro bolo do hotovostného systému slovenskej ekonomiky zavedené 1. januára 2009 úspešne a bez vážnejších komplikácií. Euro sa súčasne zaviedlo do hotovostného i bezhotovostného obehu bez prechodného obdobia. Počas krátkeho obdobia duálneho obehu do 16. januára 2009 sa na Slovensku mohlo platiť aj korunovými bankovkami a mincami, ktoré sa postupne sťahovali z obehu. NBS a komerčné banky postupne menili bankovky a mince slovenskej meny za eurobankovky a euromince. Výmena sa uskutočňovala bez poplatkov. Prechod na novú menu bol uskutočnený s rešpektovaním zásady kontinuity kontraktov, to znamená, že zmluvy, ktoré obsahovali údaje v slovenských korunách zostali platné aj naďalej s tým, že hodnoty v korunách sa považovali za hodnoty v eurách prepočítané konverzným kurzom. Národná banka Slovenska prijala všetky potrebné kroky na to, aby prijatie eura nebolo využité na zvýšenie cien (tzv. zásada predchádzania a zvyšovania cien

18) PAULIČKOVÁ, A.: Dopady zavedenia eura na podnikanie v Slovenskej republike.

19) KOVÁČ, V.: Analýza pozitív a negatív spojených so vstupom Slovenskej republiky do Európskej menovej únie.

POZNÁMKY

a vnímanie inflácie). Reálne však k zvýšeniu cien i inflácie došlo, no táto záležitosť vyplynula predovšetkým z nástupu svetovej hospodárskej krízy v roku 2008, ktorá slovenské hospodárstvo naplno ovplyvnila po roku 2009.

Zmena používanej meny ovplyvnila život a ekonomické aktivity ako podnikov, tak i inštitúcií verejného sektora a zároveň aj jednotlivcov/domácností. Členstvo v Európskej menovej únii prinieslo do slovenskej ekonomiky novú kvalitu prostredia, čo sa prejavilo v zaznamenaných kladných i záporných, jednorazových i permanentných efektoch.

6.1 Kladné a záporné efekty zavedenia eura pre Slovensko

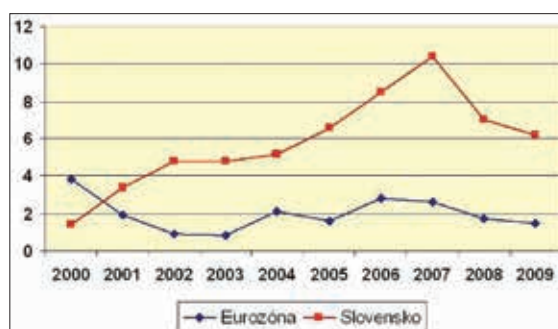
Najdôležitejší efekt, ktorý sa od zavedenia eura očakával, bolo zrýchlenie tempa ekonomického rozvoja a zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva. Úplné dosiahnutie tohto efektu však možno očakávať až v dlhodobejšom časovom horizonte. Zavedenie eura a vývoj HDP na Slovensku dokumentuje nasledovný obrázok.

Obrázok 1: Vývoj HDP na Slovensku od zavedenia eura v EÚ v roku 2002

(Zdroj: worldbank.org)

Z grafu vyplýva, že maximálny prírastok HDP na Slovensku bol v roku 2007. Po prijatí eura v roku 2009 sa Slovensko úzko naviazalo na európsku ekonomiku, v ktorej rast HDP bol v tomto období výrazne pod úrovňou Slovenska, čo dokumentuje obrázok 2. Od roku 2008 došlo na Slovensku k spomaleniu hospodárskeho rastu, čo bolo spôsobené viacerými faktormi, predovšetkým nástupom svetovej ekonomickej krízy a nie v dôsledku zavedenia eura.

Obrázok 2: Vývoj rastu HDP v SR a v Eurozóně v percentách ²⁰⁾

20) LÍŠKA, T.: Analýza pozitív a negatív spojených so vstupom SR do Európskej menovej únie.

Finanční analytici hodnotia, že dopady krízy na slovenskú ekonomiku by boli výraznejšie, ak by sa stále používala slovenská koruna. Okolité krajiny s vlastnými menami (Poľsko, Česko, Maďarsko) po nástupe svetovej hospodárskej krízy, v snahe ochrániť svoje vlastné ekonomiky, vo výraznej miere zvýšili mieru inflácie, čo pre investorov znamenalo stratu peňazí. Slovensko sa vďaka euru stalo atraktívnejším cieľom investovania zahraničných subjektov, čo v čase spomaľovania hospodárskeho rastu bolo veľkým pozitívom. Snahy o zavedenie eura a nutnosť plnenia konvergenčných kritérií prispeli tiež k realizácii mnohých finančných a hospodárskych reforiem v slovenskej ekonomike.

Strednodobé a dlhodobé dopady zavedenia eura sa prejavili v raste zahraničného obchodu s krajinami eurozóny, prílevom zahraničných investícií a následným zrýchlením rastu HDP. Postupná cenová konvergencia v rámci podnikateľského sektora viedla k špecializácii a koncentrácii tých výrobných odvetví, v ktorých naša krajina dosahovala komparatívne výhody.^{21) 22)}

Zavedenie eura odstránilo kurzové riziko medzi slovenskou korunou a eurom, zároveň došlo k poklesu kurzového rizika voči iným významným svetovým menám (predovšetkým voči americkému doláru). Ako uvádza Kunešová a Cihelková (2006), jedným z predpokladov bolo, že dôjde k redukcii nutných devízových rezerv určených na intervencie pre udržanie menového kurzu a na uskutočňovanie devízových transakcií s členskými štátmi eurozóny. Prax tento predpoklad potvrdila.

Slovensko ako otvorená a proexportná ekonomika získalo v dôsledku zavedenia eura výhodnejšie podmienky pre lepšiu rating a lacnejšiu dlhovú službu. Postupne prebralo menovú politiku vyspelých západných štátov, v ktorých sú úrokové sadzby nízke. Nízke úrokové sadzby viedli k oživeniu investícií, čo následne viedlo k poklesu priemernej miery nezamestnanosti. Zlepšenie rozpočtového hospodárenia²³⁾ vďaka nižšej dlhovej službe pri nižších úrokových sadzbách, zároveň zníženie výdavkov na politiku zamestnanosti (zníženie objemu vyplácaných podpôr v nezamestnanosti) a vyšší výber daní následne umožnil rast HDP. Nízke náklady na kapitál takto pomohli Slovensku k rýchlej expanzii z predchádzajúcej recesie.

Slovenskej ekonomike by silné euro ani v budúcnosti nemalo uškodiť. Dôvodom je fakt, že približne polovica exportu Slovenska mieri do eurozóny, preto pohyby výmenného kurzu eura oproti ďalším svetovým menám nie sú pre slovenský export až také významné. Naopak, prevažná väčšina surovínových dovozov z Ruska sa obchoduje v dolároch. Silnejší kurz eura voči doláru pre Slovensko preto znamená kurzovo zlacnené dovozy nerastných surovín.²⁴⁾

Prijatie a používanie eura zvyšuje aj diplomatickú váhu krajiny, keďže sa Slovensko zúčastňuje stretnutí klubu vybraných štátov, ktoré prijímajú zásadné rozhodnutia pre celú Európsku úniu. Euro je pre Slovensko výhodné aj politicky. Krajiny, ktoré

21) MUCHOVÁ, E. a kol.: Medzinárodná ekonómia.

22) Zákon komparatívnych výhod hovorí, že krajina by sa mala špecializovať na výrobu a vývoz takých tovarov, ktoré môže vyrábať s relatívne nižšími nákladmi. Dovážať by mala zasa také tovary, pri výrobe ktorých má relatívne vysoké náklady. Štruktúru obchodných tokov by preto mali určovať komparatívne, a nie absolútne výhody. V prípade SR ide o špecializáciu na automobilový priemysel.

23) V súčasnosti sa v Slovenskej republike presadzuje dosiahnutie vyrovnaného štátneho rozpočtu.

24) BUCHLÁKOVÁ, L.: Susedné krajiny poškúľajú po eure.

POZNÁMKY

prijatie eura v minulosti odložili, ako napríklad Poľsko a Česko, žiadajú Slovensko o politickú podporu pri rokovaniach o možnom zavedení tejto meny. Slovensko sa totiž aj vďaka euru môže zaradiť ku krajinám v jadre EÚ, ktoré budú mať lepší prístup k čerpaniu európskych zdrojov.

Zavedenie eura znamenalo pre slovenskú ekonomiku i určitý vznik nákladov (krátkodobého i dlhodobého charakteru). Euro bolo na Slovensko zavedené rozhodnutím Rady EÚ. Do súladu s právnymi aktmi EÚ bolo potrebné uviesť slovenské právne predpisy, na ktoré malo zavedenie eura závažný dopad, alebo ktorých zmeny boli dôležité pre zabezpečenie právnej istoty a hladkého prechodu na euro. Slovenskej republike vznikli náklady na informačnú kampaň, ktorej najväčšia intenzita sa prejavila v druhom polroku 2008. Informačná kampaň mala poskytnúť slovenskej verejnosti praktické informácie o všetkých potrebných faktoch (napr. o spôsobe výmeny hotovosti, o vzhľade eurobankoviek a euromincí, konverznom kurze, hodnote novej meny, o pravidlách na ochranu spotrebiteľov a pod.).

K ďalším nákladom, ktoré znášal štát a prejavili sa stratou NBS vo výške 1,2 mld. eur v roku 2008, patrili náklady na obstaranie nových bankoviek a mincí a likvidáciu tých starých. Celkovo sa tzv. technické náklady štátu pohybovali na úrovni približne 1,7 mld. SKK.²¹⁾

K permanentným nevýhodám spojených s používaním meny euro možno zaradiť stratu možnosti realizovať nezávislú menovú politiku. Menová politika umožňuje centrálnej banke reagovať na špecifické situácie v ekonomike, potláčať šoky (externé alebo interné) a následne vytvárať prostredie pre dlhodobú stabilitu cien i celej ekonomiky. Ak sa krajina vzdá vlastnej meny, príde tým o možnosť nezávisle ovplyvňovať svoju ekonomiku.²⁵⁾

Národná banka Slovenska je od 1. januára 2009 súčasťou eurosystému, čo znamená, že prišla o časť svojich kompetencií. Pri výkone menovej politiky postupuje podľa pravidiel eurosystému, to znamená, že koná v súlade s usmerneniami a pokynmi Európskej centrálnej banky. Výlučná právomoc určovať menovú politiku, nástroje menovej politiky a výlučná právomoc povoľovať vydávanie bankoviek a schvaľovať objem vydávaných mincí prešla na ECB. Zároveň výlučná právomoc určovať kurzovú politiku prešla na príslušné inštitúcie a orgány EÚ. Národnej banke Slovenska zostalo právo určovať a vyhlasovať referenčné výmenné kurzy eura k cudzím menám, s ktorými SR obchoduje, alebo sa u nás využívajú a ECB neurčuje a nevyhlasuje ich referenčný kurz. Zákon č. 566/1992 Zb. o NBS v zmysle neskorších novelizácií zdefinoval hlavné činnosti NBS po zavedení eura nasledovne²⁶⁾:

- podporuje plynulé fungovanie platobných a zúčtovacích systémov,
- udržiava devízové rezervy, disponuje s nimi a uskutočňuje devízové operácie podľa usmernení eurosystému,
- vykonáva dohľad nad finančným trhom,
- vykonáva s bankami a s inými finančnými inštitúciami všetky druhy obchodov podľa usmernení Európskeho systému centrálnych bánk a eurosystému.

25) KAVICKÝ, R.: Dopady vstupu SR do Európskej únie a Ekonomickej a menovej únie na fiškálnu a monetárnu politiku.

26) TKÁČOVÁ a kol.: Finančné trhy a bankovníctvo.

Slovenská republika už nemôže využiť oslabenie vlastnej meny na podporu exportu, ako to napríklad spravila v predchádzajúcom období prostredníctvom Českej národnej banky Česká republika.

Negatívne dopady členstva krajiny v eurozóne súvisia s faktom, že problémom Európskej menovej únie je nerovnováha medzi vysokou centralizáciou menovej politiky a decentralizovanou fiškálnou politikou³⁾. Ďalším problémom je skutočnosť, že špecializácia krajín v dôsledku prehľbovania hospodárskej integrácie môže znamenať, že krajiny budú v budúcnosti potenciálne čeliť väčším a častejším asymetrickým šokom.²²⁾

Kritici zavedenia eura poukazujú aj na dopady rizík „európskej dlhovej krízy“ vyplývajúcej zo skutočnosti, že európske krajiny sa zadlžovali čoraz viac, čo vyústilo do krízovej situácie v Grécku a nutnosti zriadiť tzv. euroval.²⁷⁾ V súčasnosti je pre slovenskú ekonomiku vážnym problémom vývoj v Taliansku, ktoré má už dnes celkový dlh vo výške 132 % HDP. Nezodpovedná rozpočtová politika tejto krajiny znamená vznik možných problémov s vážnymi dopadmi na jednotnú menu, čo by sa výrazne odrazilo aj na slovenskej ekonomike.

6. 2 Kladné a záporné efekty zavedenia eura pre organizácie

Kladné a záporné efekty prijatia eura pre organizácie možno vidieť v nasledujúcich skutočnostiach. Pre tie subjekty, ktoré obchodujú so zahraničnými partnermi používajúcimi menu euro, sa za najvýznamnejší krátkodobý prínos považuje odstránenie transakčných nákladov. Tieto subjekty už nemusia viesť v bankách účty znejúce na cudzie meny, následne sa im znížili bankové poplatky, zároveň sa odstránili kurzové straty a zjednodušilo sa vedenie účtovníctva. Možno konštatovať, že došlo k zredukovaniu administratívnych nákladov na riadenie transakcií v euromene.

Na druhej strane sa tento proces negatívne prejavil v hospodárení bánk. Približne 5 % z bankových príjmov predstavujú poplatky, ktoré prijíma banka za konverziu národných mien. So zavedením eura sa tento zdroj príjmov komerčných bánk eliminoval, to znamená, že tieto subjekty si museli vyhľadávať iné oblasti generovania zisku. Keďže zmenárenská činnosť sa už nerealizovala v takej miere, dotklo sa to aj skupiny bankových úradníkov, ktorí boli zapojení do tejto činnosti.

Zjednodušenie nastalo i v oblasti oceňovania a vedenia účtovníctva v tých subjektoch, ktoré mali svoje organizačné zložky a expozitúry v zahraničí. Zvýšila sa cenová transparentnosť, prehľadnosť príjmov a výdavkov, napr. sa zlepšila porovnateľnosť cien ubytovania, leteniek, pohonných hmôt a služieb pri pracovných a služobných cestách.

27) Euroval – pojem zaužívaný pre Európsky finančný stabilizačný nástroj (European Financial Stability facility – EFSF). Vznikol v roku 2010 ako dočasný medzivládny nástroj založený na úverových garanciách od Medzinárodného menového fondu (MMF). Dočasný euroval bol založený ako zdroj pomoci pre zadlžené krajiny eurozóny, ktoré svojou ekonomickou situáciou ohrozujú stabilitu jednotnej európskej meny euro. Vznik dočasného eurovalu je úzko spätý s ekonomickou krízou v Grécku, z dôvodu ktorej dočasný euroval vznikol.

POZNÁMKY

Kladné efekty vyplývajúce z lepšej prehľadnosti v cenách sa prejavili i v oblasti investovania. Ekonomické subjekty sa rozhodujú o výrobe, investíciách a spotrebe na základe informácií, ktoré im poskytuje cenový systém. Ak sa zvyšuje neistota v cenách, rozhodnutia sa stávajú menej efektívnymi. Zníženie neistoty v tejto oblasti tým, že ceny sa stávajú objektívnejším mechanizmom na hospodárske rozhodnutia, môže kladne ovplyvňovať hospodárenie jednotlivých subjektov.²²⁾

Bezprostredne pred a po prechode na euro vznikli podnikateľom i iným typom organizácií náklady na úpravy informačných systémov, výmenu meny, prepočty cien, na duálne oceňovanie v prechodnom období²⁸⁾, náklady na vzdelávanie zamestnancov, pričom menšie subjekty boli týmto negatívnym efektom postihnuté z dôvodu menšej kapitálovej sily viac. Väčšie subjekty tiež mohli s dodávateľmi vyrokovať lepšie podmienky na úpravu svojich informačných systémov.¹⁹⁾ Uvedené náklady neboli kryté verejnými zdrojmi, každý subjekt si ich musel hradiť z vlastných zdrojov sám.

6.3 Kladné a záporné efekty zavedenia eura pre jednotlivcov a domácnosti

Kladné efekty zavedenia eura pre obyvateľov spočívajú v zjednodušení cestovania bez nutnosti výmeny valút a v zrozumiteľnosti a porovnateľnosti cien na Slovensku voči zahraničiu. Euro, ako silná svetová mena umožňuje domácnostiam obstarávať si produkty z dovozu za výhodnejšie ceny, zároveň absolvovať lacnejšie dovolenky v mimo eurových destináciách.

S eurom postupne zlacneli pôžičky na bývanie, aj keď samotné byty zase zdraželi. Úrokové sadzby pri hypotekárnych úveroch boli totiž v predchádzajúcom období na Slovensku výrazne nižšie ako tomu bolo v napríklad v Maďarsku či Českej republike.²⁹⁾ Nízke úrokové sadzby za poskytované úvery pre obyvateľstvo však vyvolávajú na Slovensku negatívny efekt v podobe vysokého zadlžovania domácností. Tento problém už musela riešiť NBS sprísnením podmienok pri poskytovaní úverov.

Na druhej strane, vinou eura sú úroky pri úsporách domácností alokované v komerčných bankách veľmi nízke, to znamená, že hodnota úspor a iného majetku naviazaného na úrokové výnosy sa znižuje v dôsledku pôsobenia inflácie.

K menej závažným negatívnym javom, ktoré ovplyvňujú nielen obyvateľov, ale i ďalšie subjekty, možno zaradiť skutočnosť, že v platobnom styku sa používajú aj euromince malej nominálnej hodnoty (predovšetkým jedno a dvojcentové mince). Manipulácia s týmito mincami je nepraktická a zaťažuje obyvateľov, obchodníkov i banky. Razba a udržiavanie týchto mincí v obehu je pre emisnú banku nákladná, pretože výroba stojí viac ako je ich nominálna hodnota. O stiahnutie týchto mincí z obehu sa už uvažuje dlhšiu dobu, k uskutočneniu tohto kroku však doteraz zo strany NBS neprišlo.

Naopak, Európska centrálna banka sa rozhodla koncom roka 2018 z obehu stiahnuť 500-eurovú bankovku z dôvodu, že sa často zneužívala na kriminálne účely (falšovanie, zároveň aj financovanie teroristických činov).

28) V období duálneho obehu museli podnikatelia držať väčšie množstvo hotovosti ako zvyčajne.

29) TOMA, B.: Česi majú drahšie pôžičky ako Slováci.

Obrázok 3: Vzhľad eurobankoviek
(Zdroj: wiki.eanswers.net/sk/Eurobankovka)

7 ZÁVER

Prijatie eura na Slovensku malo primárne politické pozadie, odborníci ho považujú za politicko-ekonomický projekt. Slovenská republika týmto krokom deklarovala svoje úsilie viac sa priblížiť vyspelým západoeurópskym štátom. Vstup do eurozóny bol podľa Ministerstva financií SR súčasťou reformnej stratégie Slovenska orientovanej na integráciu do európskych a transatlantických štruktúr. Slovensko si od vstupu do eurozóny sľubovalo prijatie pevnej meny s nízkou infláciou, nízke dlhodobé úrokové miery, prílev zahraničných investícií, podieľanie sa na rozhodnutiach menovej únie a v neposlednom rade aj skvalitnenie inštitucionálneho riadenia fiškálnej a menovej politiky. Hlavným očakávaným prínosom bolo zrýchlenie hospodárskeho rastu, čo malo v konečnom dôsledku priniesť zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva.

Mnohé z očakávaní sa naplnili, čo analytici hodnotia kladne. Na druhej strane možno uviesť i negatíva tohto procesu, na ktoré upozorňujú tzv. euroskeptici a odporcovia eura. Predovšetkým ide o rozdielnu úroveň ekonomík členských štátov Európskej únie³⁰⁾, ktoré znižujú účinnosť jednotnej menovej politiky a následne nemožnosť použiť domáce nástroje na odvrátenie krátkodobých ekonomických šokov (napr. krátkodobé úrokové miery a výmenné kurzy).

Spoločná európska mena priniesla občanom Slovenska vyššie platy, s členstvom v eurozóne však prišla aj povinnosť ručiť za záväzky v eurovale. Je potrebné si uvedomiť, že eurozóna zatiaľ nespĺňa všetky podmienky tzv. optimálnej menovej oblasti – OCA³¹⁾, no postupne sa navrhovanými reformami k tomu snaží čoraz viac približovať. Analytici však krajinám využívajúcim spoločnú menu euro vyčítajú nedodržiavanie dohodnutých pravidiel.

30) Napr. výkonnosť ekonomiky (HDP), trh práce (zamestnanosť – nezamestnanosť), verejný dlh, schodok štátneho rozpočtu a pod.

31) Podľa teórie tzv. optimálnej menovej oblasti (Cihelková a kol., 2008) je dôležité, aby členské krajiny tvorili dostatočne homogénnu ekonomickú oblasť. Nebezpečenstvo vzniku asymetrických šokov je tým menšie, čím je dosiahnutý vyšší stupeň regionálnej ekonomickej integrácie v danej oblasti. Kľúčovú rolu v ekonomike pritom hrá mobilita výrobných faktorov a diverzifikácia výrobných štruktúr a exportu členských krajín.

POZNÁMKY

Proces návratu k pôvodnej mene (slovenskej korune) by bol pre ekonomiku krajiny nákladný, pretože odchod z eurozóny by sprevádzalo výrazné oslabenie meny a spomalenie ekonomického rastu krajiny. Národná banka Slovenska odporcov zavedenia eura upozorňuje, že euro je úmyselne skonštruované ako jednosmerný proces, pričom nie sú vytvorené žiadne mechanizmy ako eurozónu opustiť.

Keďže zmluva o EÚ nepozná žiadny mechanizmus na odchod krajiny z eurozóny, akýkoľvek pokus o vystúpenie z nej by bol živelný a spojený s masívnou krízou na finančnom trhu. Náklady na vystúpenie z eurozóny by boli podľa analytikov vysoké aj preto, že dlhy voči inštitúciám v eurozóne by sa museli vyplatiť v eurách. Keďže by nová mena s veľkou pravdepodobnosťou voči euru oslabil, tak by to prinieslo prudký rast nákladov na obsluhu súkromného i verejného dlhu. Tento postup by v konečnom dôsledku výrazne znížil celkovú kredibilitu krajiny.

Zavedenie a využívanie eura v krajinách Európskej únie považuje za úspešné aj Európska komisia. Euro je druhou najpoužívanejšou menou na svete. V súčasnosti ho spoločne používa až 340 miliónov Európanov v 19 členských štátoch. Spoločná mena pomohla ustáliť ceny a pre väčšinu Európanov sa stala súčasťou každodenného života. Podľa výsledkov prieskumu je s eurom spokojných až 72 % občanov eurozóny.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BALDWIN, R. - WYPLOSZ, CH.: *Ekonomie evropské integrace*. Praha : Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.

BUCHLÁKOVÁ, L.: *Susedné krajiny poškľujú po eure, Slovensko z európskej meny ťaží* [online]. Pravda, 2017 [cit.2018-10-18]. Dostupné na internete: <<https://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/431056-susedne-krajiny-poskuluju-po-eure-slovensko-z-europskej-meny-tazi/>>.

CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Mezinárodní ekonomie II*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 258 s. ISBN 978-80-7400-054-6.

Čo je to eurozóna? [online]. Európska komisia [cit. 2018-10-18]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_sk>.

Euro oslavuje 15 rokov, spoločnú menu čaká ťažký rok: Analytik odhalí, prečo to s ňou môže zle skončiť [online]. Nový čas, 2017 [cit. 2018-10-18]. Dostupné na internete: <<https://www.cas.sk/clanok/493200/euro-oslavuje-15-rokov-spolocnu-menu-caka-tazky-rok-analytik-odhalil-preco-to-s-nou-moze-zle-skoncit/>>.

FRIANOVÁ, V.: Európska menová únia. In: *Zborník Vojenskej akadémie*, roč. 11, 2004, č.1., s. 51-59. ISSN 1335-0935.

KAVICKÝ, R.: *Dopady vstupu SR do Európskej únie a Ekonomickej a menovej únie na fiškálnu a monetárnu politiku* [online]. 2016 [cit. 2018-10-17] Dostupné na internete: <https://www.goodreads.com/author_blog_posts/9673158-dopady-vstupu-sr-do-eur-pskej-nie-a-ekonomickej-a-menovej-nie-na-fisk>.

KOVALČÍKOVÁ, Z. - SVOROŇ, L. - STRENG, R.: *Základy finančnej gramotnosti*. 1. vyd. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2011. 68 s. ISBN 978-80-8052-375-6.

KOVÁČ, V.: *Analýza pozitív a negatív spojených so vstupom Slovenskej republiky do Európskej menovej únie*. Bakalárska práca. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, Katedra manažmentu, 2010. 40 s.

KUNEŠOVÁ, H. - CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Svetová ekonomika*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

LÍŠKA, T.: *Analýza pozitív a negatív spojených so vstupom SR do Európskej menovej únie*. Bakalárska práca. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2009. 59 s.

MEDVEĎ, J. - NEMEC, J. a kol.: *Verejné financie*. Bratislava : Sprint dva, 2011. 640 s. ISBN 978-80-89393-46-6.

Menová politika [online]. NBS [cit. 2018-10-18]. Dostupné na internete: <<https://www.nbs.sk/sk/menova-politika>>.

MUCHOVÁ, E. a kol.: *Medzinárodná ekonómia (vybrané problémy)*. Bratislava : Ekonom, 2014. 180 s. ISBN 978-80-225-3878-7.

NEUMAN, P. - ŽAMBERSKÝ, P. - JIRÁNKOVÁ, M.: *Mezinárodní ekonomie*. Praha : Grada Publishing, 2010. 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

PAULIČKOVÁ, A.: Dopady zavedenia eura na podnikanie s Slovenskej republiky. In: *Zborník z 2. ročníka medzinárodnej konferencie „Dny práva 2008 – Days of Law“*. Brno : Masarykova univerzita, 2008, s. 277-281. ISBN 978-80-210-4733-4.

PETRENKA, J. - SOBEK, O.: *Financie a mena*. 1. časť. Bratislava : Alfa, 1993. 184 s. ISBN 80-05-01135-0.

TKÁČOVÁ, D. - BELÁS, J. - HORVÁTOVÁ, E. - CHOVANCOVÁ, B. - MALACKÁ, V.: *Finančné trhy a bankovníctvo*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer, 2017. 310 s. ISBN 978-80-7552-528-4.

TOMA, B.: *Česi majú drahšie pôžičky ako Slováci* [online]. Pravda, 2017 [cit. 2018-10-18]. Dostupné na internete: <<https://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/448627-cesi-maju-drahsie-pozicky-ako-slovaci/>>.

VERBEKEN, D. - RAKIČ, D.: História hospodárskej a menovej únie. In: *Informačné listy o Európskej únii* [online]. november 2017 [cit. 2018-10-18]. Dostupné na internete: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/040101/04A_FT\(2013\)040101_SK.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/040101/04A_FT(2013)040101_SK.pdf)>.

VINCÚR, P. a kol.: *Hospodárska politika*. Bratislava : Sprint vfra, 2002. 396 s. ISBN 80-88848-99-7.

Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Praha : Ministerstvo financí ČR, Česká národní banka, 2017. 30 s.

POZNÁMKY**TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE**

1. Charakterizujte základné funkcie, ktoré plnia peniaze v hospodárstve.
2. Popíšte konvergenčné kritériá pre vstup krajín do Európskej menovej únie.
3. Uveďte aké sú dôvody, pre ktoré sa jednotlivé európske štáty rozhodli prijať spoločnú menu euro.
4. Poukážte na riziká, ktoré sú spojené s využívaním spoločnej meny euro.
5. Uveďte svoje osobné skúsenosti (kladné i záporné) spojené s používaním meny euro.